

AHOLIDA UMUMIY KAMQONLIK KASALLIGINING TARQALISHI VA SOG'LIQGA TA'SIRINI STATISTIKA VOSITALARI YORDAMIDA BAHOLASH

Sulaymonova Durdonaxon Baxtiyorjon qizi

*FJSTI Sog'liqni saqlashni boshqarish va jamoat sog'lig'ini saqlash 1-kurs
magistranti*

Shokirov Mashrab Keldiyevich

*FJSTI Preventiv tibbiyot asoslari, jamoat salomatligi, jismoniy tarbiya va sport
kafedrası katta o'qituvchisi, PhD*

Kirish

Umumiy kamqonlik kasalligi — bu organizmda temir, foliy kislotasi va vitamin B12 yetishmovchiligi natijasida rivojlanadigan keng tarqalgan hematologik kasallik bo'lib, aholining salomatligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, dunyo bo'yicha bir milliarddan ortiq odam kamqonlik bilan og'ridi, ayniqsa bolalar, o'smirlar va homilador ayollar orasida bu kasallikning tarqalishi yuqori. Kamqonlik nafaqat fizik va aqliy rivojlanishga, balki ish faoliyati va umumiy hayot sifatiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Kasallikning epidemiologik va statistik tahlili aholida uning tarqalishini aniqlash, xavf omillari va sog'liqqa ta'sirini o'rganish imkonini beradi. Statistik metodlar yordamida kasallikning prevalensiyasi, incidensiyasi, demografik taqsimoti va asosiy xavf omillari aniqlanadi. Ushbu tezisda umumiy kamqonlik kasalligining tarqalishi, sabab va omillari, shuningdek statistik baholash orqali tahlil qilish masalalari keng ko'lamda o'rganiladi, bu esa profilaktik chora-tadbirlarni ishlab chiqishda va sog'liqni saqlash strategiyasini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Asosiy qism

Umumiy kamqonlik kasalligi aholining turli guruhlarida keng tarqalgan va uning rivojlanishi ko'plab omillarga bog'liq. Temir yetishmovchiligi kamqonlikning asosiy sababi hisoblanadi, unga qo'shimcha ravishda foliy kislotasi va vitamin B12 yetishmovchiligi ham kasallik rivojida muhim rol o'ynaydi. Epidemiologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, rivojlanayotgan mamlakatlarda bolalar va o'smirlar orasida kamqonlikning tarqalish darajasi 40–50% gacha yetadi. Homilador ayollar orasida esa temir yetishmovchiligi ona va chaqaloq salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, bu esa perinatal murakkabliklar va past vaznli chaqaloqlar xavfini oshiradi.

Statistik tahlil usullari, jumladan prevalensiya va incidensiyaning hisoblash, demografik guruhlar bo'yicha taqsimot, korrelyatsion va regressiya tahlillari kasallik bilan bog'liq asosiy xavf omillarini aniqlash imkonini beradi. Ushbu metodlar yordamida nafaqat kasallikning tarqalish darajasi, balki uning ijtimoiy va iqtisodiy oqibatlarini baholash ham mumkin. Masalan, kamqonlik bilan bog'liq ishchi unumdorligining pasayishi, maktab yoshidagi bolalarda o'quv yutuqlarining pasayishi va sog'liqni saqlash tizimiga tushadigan qo'shimcha xarajatlar statistik baholash orqali ko'rsatib berilishi mumkin.

Shuningdek, statistik ma'lumotlar asosida profilaktik choralar ishlab chiqish, sog'liqni saqlash resurslarini samarali taqsimlash va aholida temir bilan boyitilgan oziq-ovqat dasturlarini joriy etish imkoniyatlari mavjud. Prevalensiya va incidensiya ko'rsatkichlarini tahlil qilish orqali kamqonlikning eng ko'p uchraydigan hududlari va xavf guruhlarini aniqlanadi, bu esa strategik choralarni maqsadli amalga oshirishga yordam beradi.

Tezis doirasida kamqonlik epidemiologiyasi va statistik tahlili nafaqat kasallikning tarqalishini aniqlash, balki sog'liqni saqlash siyosatini optimallashtirish, profilaktik va terapevtik chora-tadbirlarni samarali rejalashtirish uchun ham muhim vosita sifatida ko'rib chiqiladi. Shu tarzda, statistik metodlar

kasallikni aniqlash, nazorat qilish va kamaytirish yo'nalishida ilmiy asoslangan qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

Xulosa

Umumiy kamqonlik kasalligi aholining sog'lig'i uchun jiddiy xavf bo'lib, ayniqsa bolalar, o'smirlar va homilador ayollar orasida keng tarqalgan. Epidemiologik va statistik tahlil yordamida kasallikning tarqalish darajasi, demografik taqsimoti va xavf omillari aniqlanadi. Tadqiqot natijalari asosida profilaktik chora-tadbirlar ishlab chiqish, sog'liqni saqlash siyosatini optimallashtirish va aholining salomatligini yaxshilash imkoniyati mavjud. Statistik metodlar nafaqat kasallikni monitoring qilish, balki resurslarni samarali taqsimlash va sog'liqni saqlash tizimida strategik qarorlar qabul qilish uchun ham muhim vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, aholida temir, foliy kislota va vitamin B12 yetishmovchiligi profilaktikasi kamqonlikni kamaytirish va sog'lom avlodni shakllantirishda katta rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. G'iyosova F. G. *Anemiya kasalligi va uni profilaktika qilish chora tadbirlari. Journal of New Century Innovations*, 69(1), 115–116, 2025.
2. Kozimova Z., Sirojiddinov M., Nazirjonov O. *Bolalarda temir tanqisligi kamqonlik kasalligi. Zhurnal akademik tadqiqotlar*, 2(10), 4–6, 2025 (JSST ma'lumotlari va boshqa ilmiy manbalar misolida).
3. Xidirova N. X. *Anemiya yoki kamqonlik — bolalarda, belgilari, tasnifi, davolash, oldini olish. Лучшие интеллектуальные исследования*, 47(1), 377–386, 2025.
4. Kurbanov A. A., Narzikulov A. R. *Kamqonlik kasalligining kelib chiqishi, profilaktikasi va davolash usullari. Tadqiqotlar.uz*, 2025.
5. Stepanova G. K. *Gematalogiya asoslari*. Moskva, 2021. (konferensiyaviy maqola tavsiyasiga ko'ra)
6. WHO (Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti). *Iron Deficiency Anaemia: Assessment, Prevention and Control*. Geneva, 2021. (JSST global tavsiyalar)